

Ölü Doğum ve Perinatal Yas: Türkiye’de Ebelik Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyleri*

Stillbirth and Perinatal Bereavement: Awareness Levels of Midwifery Students in Türkiye

Özlem Elvanⁱ, Betül Yaren Aydoğanⁱⁱ, Nihan Özel Erçelⁱⁱⁱ

ⁱDoç. Dr., Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, <https://orcid.org/0000-0002-5796-4279>

ⁱⁱEbe, Rize, <https://orcid.org/0009-0000-4834-672x>

ⁱⁱⁱ Dr, PhD, Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyoistatistik ve Tıbbi Bilişim AD., <https://orcid.org/0000-0001-8506-7623>

Öz

Amaç: Bu çalışma, ebelik öğrencilerinin ölü doğumlara yönelik farkındalık düzeylerini ve perinatal yas konusundaki bilinçlerini belirlemeyi amaçlamakta; ayrıca, bu süreçteki yetkinliklerini artırmaya yönelik öneriler sunmayı hedeflemektedir.

Yöntem: Araştırma, kesitsel ve tanımlayıcı türde planlanmıştır. Çalışmanın evrenini, Şubat 2024 - Mayıs 2024 tarihleri arasında Türkiye genelindeki devlet ve vakıf üniversitelerinin ebelik bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmemiş; araştırmaya katılmayı kabul eden tüm öğrencilere ulaşılması hedeflenmiştir. Veriler, literatür temelinde araştırmacılar tarafından oluşturulan "Ebelik Bölümü Öğrencilerinin Ölü Doğuma Karşı Farkındalıklarının Belirlenmesi" konulu anket ile toplanmıştır. Anket, Google Forms aracılığıyla hazırlanarak WhatsApp ve Instagram gibi sosyal medya platformları üzerinden ebelik öğrencilerine ait gruplarda paylaşılmıştır. Elde edilen veriler, sayı ve yüzdelik dağılımlar ile analiz edilmiş; kategorik veriler arasındaki ilişkileri incelemek için ki-kare (χ^2) testi uygulanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya 1006 ebelik öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların "Ölü doğum ile karşılaşma düşüncesi size ne hissettirir?", "Ölü doğum ile karşılaşma sırasında nasıl davranırsınız?" ve "Ölü doğum ile karşılaştıktan sonra nasıl düşünürsünüz?" sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, lisans sınıf seviyeleri, ebelik bölümünden memnuniyetleri, çevrelerinde ölü doğum vakalarıyla karşılaşma durumları ve eğitim sürecinde ölü doğum deneyimleyip deneyimlemediklerine bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Benzer şekilde, perinatal yas kavramına yönelik farkındalık düzeylerinde de bu değişkenlere bağlı olarak farklılıklar gözlemlenmiştir.

Sonuç: Bulgular, öğrencilerin eğitim düzeyi, bölüm memnuniyeti ve önceki deneyimlerine bağlı olarak ölü doğumlara yönelik tutumlarının ve başa çıkma stratejilerinin değiştiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, ebelik öğrencilerinin bu alandaki bilgi ve yetkinliklerini artırmaya yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebelik öğrencisi, Ölü doğum, Perinatal yas, Farkındalık

ABSTRACT

Objective: This study aimed to assess the awareness levels of midwifery students regarding stillbirths and perinatal bereavement and to offer recommendations for improving their competencies in managing such situations.

Method: Designed as a cross-sectional and descriptive study, the research was conducted between February and May 2024. The study population included midwifery students from both public and private universities across Turkey. No sampling method was used; all students who voluntarily agreed to participate were included. Data were collected using a researcher-developed questionnaire titled "Determining the Awareness of Midwifery Students Regarding Stillbirths," based on existing literature. The questionnaire was distributed via Google Forms through midwifery student groups on social media platforms such as WhatsApp and Instagram. Descriptive statistics (frequency and percentage) and chi-square tests were used for data analysis.

Results: A total of 1006 students participated in the study. Significant differences were observed in responses to questions about emotional reactions to stillbirths, behaviors during such events, and reflections afterward, based on students' academic year, satisfaction with their education, exposure to stillbirths in their environment, and direct experience during training. Similar associations were found concerning their awareness of perinatal bereavement.

Conclusion: The results suggest that midwifery students' attitudes and coping strategies related to stillbirths vary depending on their educational background and prior experiences. It is recommended to develop targeted educational programs to enhance students' knowledge, emotional readiness, and practical skills in managing stillbirth and supporting perinatal bereavement.

Keywords: Midwifery student, Stillbirth, Perinatal bereavement, Awareness

*Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi 2025;15(2):649-659

DOI: 10.31020/mutftd.1648584

e-ISSN: 1309-8004

Geliş Tarihi – Received: 28 Şubat 2025; Kabul Tarihi - Accepted: 19 Mayıs 2025

İletişim - Correspondence Author: Özlem Elvan <ozlemelvan@mersin.edu.tr>

Etik Onay: Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı (Tarih: 29/11/2023, No: 2023/819)

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License kapsamında lisanslanmıştır.

Giriş

Ölü doğum, gebeliğin 20. haftası ile doğumdan sonra yedi gün içinde meydana gelen ölümleri kapsayan; düşük, terapötik kürtaj, ölü doğum veya neonatal ölüm olmak kaydıyla, kasıtsız olarak gerçekleşen her türlü kaybı ifade eder.¹⁻⁴ Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları 2018 verilerine göre evli kadınların %4'ünün en az 1 ölü doğumu vardır.⁵ Bu durum, ABD'deki yaklaşık 160 gebeliğin 1'inde ve Avrupa'daki 250 gebeliğin 1'inde görülmektedir.⁶⁻⁹

Perinatal yas, kayıp anında ve hatta sonraki gebeliklerde ebeveynlerde yaşanan psikolojik travma olmak üzere dünya çapında yıkıcı sonuçlar doğurabilecek bir sağlık sorunudur.^{10,11} Araştırmalar, yas bakımının kalitesinin ve ebeveynlerin kayıpla ilgili olarak aldıkları desteğin, ebeveynlerin kayıpla başa çıkma ve kayıptan kurtulma yetenekleri üzerinde büyük bir etkisi olduğunu göstermektedir.^{12,13}

Ebelik öğrencileri perinatal ölümle karşı karşıya kalabilir ve yaslı ailelerin bakımında yer alabilirler. Ancak, ebelik öğrencileri, ölü doğum sürecini bilgi, beceri, danışmanlık ve iletişim becerileri bakımından yönetmeyi öğrenme sürecindedirler ve bu travmatik deneyime hazırlıksındırlar.¹⁴⁻¹⁶ Yapılan çalışmalarda bazı ebelik öğrencilerinin hazırlıklı olmadıkları travmatik klinik vakalar karşısında stresle baş edemediklerinde öğrenme deneyimlerinin sekteye uğrayabildiği ve bunlardan bazılarının ebelik eğitimlerini bıraktıkları bildirilmiştir.¹⁷⁻²¹ Öğrencilerin ölü doğumlara yaklaşımını bilmek teorik ve klinik müfredatlarına yön verebilmeyi ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunmayı sağlayacaktır. Bildiğimiz kadarıyla literatürde bu tür çalışmalara rastlanmamıştır. Bu geniş çaplı yapılan çalışmada ebelik bölümü öğrencilerinin ölü doğumlara karşı farkındalıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Özellikle travmatik doğum sürecine maruz kalan öğrencilerin mesleki tutumlarına yönelik geliştirici ve olumlayıcı düzenlemeler yapılabilecektir.

Gereç ve yöntem

Bu araştırma, kesitsel ve tanımlayıcı bir tasarımda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, Şubat 2024 - Mayıs 2024 tarihleri arasında Türkiye genelinde eğitim veren devlet ve vakıf üniversitelerinin ebelik bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmemiş olup, araştırmaya katılmaya gönüllü olan tüm ebelik öğrencilerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan ve literatüre dayandırılan “Ebelik bölümü öğrencilerinin ölü doğuma karşı farkındalıklarının belirlenmesi” konulu anket ile toplanmıştır. Bu anket, Google Forms kullanılarak oluşturulmuş ve sosyal medya platformları (WhatsApp, Instagram) üzerinden ebelik öğrencilerine ait gruplarda paylaşılmıştır.

Anket öğrencilerin sosyodemografik ve meslek seçimi- eğitimle ilgili özellikleri içeren “Kişisel Bilgi Formu” ve bunu takiben üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “Ölü doğumla karşılaşma düşüncesi size ne hissettirir?” sorusuna verilebilecek yanıtlara ilişkin 6 alt cevap yer almaktadır. İkinci bölümde “Ölü doğumla karşılaşma sırasında nasıl davranırsınız?” sorusuna verilebilecek 3 alt cevap yer almaktadır. Üçüncü bölümde “Ölü doğumla karşılaştıktan sonra nasıl düşünürsünüz?” sorusuna verilebilecek 6 alt cevap yer almaktadır. Öğrencilerden, bu ifadelerle ilişkin görüşlerini “Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum” şeklinde üçlü Likert Ölçeği'ne göre değerlendirmeleri istenmiştir. Anketin doldurulma süresi toplamda yaklaşık 5 dakikadır.

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi için sayı ve yüzdelik dağılımlar kullanılmıştır. Kategorik veriler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla ki-kare (χ^2) testi uygulanmıştır. Tüm analizlerde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası

Bu çalışma, 2209-A TÜBİTAK Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destek Programı kapsamında, Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı'ndan 2023/817 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Araştırma sürecinde katılımcıların gönüllülüğü esas alınmış ve kişisel verilerin gizliliği korunmuştur. Araştırmanın verileri, öğrencilerin ankette verdikleri cevaplara dayandığı için, sonuçların güvenilirliği, örneklem grubundaki bireylerin vereceği yanıtlarla sınırlıdır.

Bulgular

Öğrencilerin yaş ortalaması $20.66 \pm 2.33'$ tür. Öğrencilerin % 98.1'i bekar olup, % 75.8'i ebeklik bölümünü isteyerek seçmiştir ve %87.7'si bölümünden memnun olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin % 72.9'u çevresinde ölü doğum durumu yaşamış ve % 84.2'si eğitim süresinde ölü doğumla karşılaşmıştır. Anket sonuçlarına ilişkin tanımlayıcı ve karşılaştırmalı bulgular **Tablo 1** ve **Tablo 2'**de gösterilmektedir.

Tablo 1: Öğrencilerin sınıf düzeyleri; ebeklik bölümünden memnuniyet durumlarına göre farkındalık düzeylerini tanımlayan ve karşılaştıran

	Sınıf düzeyi				p	Ebelik bölüm memnuniyeti		
	1. sınıf	2. sınıf	3. sınıf	4. sınıf		Evet	Hayır	p
	n =346	n =234	n=225	n=201		n=882	n=124	
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)		n (%)	n (%)	
Ölü doğum ile karşılaşma düşüncesi size ne hissettirir?								
Sakin kalacağımı düşünürüm.								
Katılmıyorum	73 (21.1)	57 (24.4)	50 (22.2)	38 (18.9)	0.088	177 (20.1)	41 (33.1)*	0.002
Kararsızım	152 (43.9)	102 (43.6)	106 (47.1)	74 (36.8)		383 (43.4)	51 (41.1)	
Katılıyorum	121 (35)	75 (32.1)	69 (30.7)	89 (44.3)		322 (36.5)	32 (25.8)*	
Korkmayacağımı düşünürüm.								
Katılmıyorum	86 (24.9)	63 (26.9)	73 (32.4)	54 (26.9)	0.134	232 (26.3)	44 (35.5)	0.093
Kararsızım	122 (35.3)	84 (35.9)	83 (36.9)	60 (29.9)		309 (35)	40 (32.3)	
Katılıyorum	138 (39.9)	87 (37.2)	69 (30.7)	87 (43.3)		341 (38.7)	40 (32.3)	
Sadece negatif duygular hissedeceğimi düşünürüm. (Korku, öfke, utanç, suçluluk, huzursuzluk)								
Katılmıyorum	120 (34.7)	83 (35.5)	58 (25.8)	65 (32.3)	0.287	295 (33.4)	31 (25)	0.113
Kararsızım	112 (32.4)	70 (29.9)	84 (37.3)	62 (30.8)		287 (32.5)	41 (33.1)	
Katılıyorum	114 (32.9)	81 (34.6)	83 (36.9)	74 (36.8)		300 (34)	52 (41.9)	
Anne ile empati kuracağımı düşünürüm.								
Katılmıyorum	5 (1.4)	5 (2.1)	5 (2.2)	3 (1.5)	0.367	15 (1.7)	3 (2.4)	0.492
Kararsızım	26 (7.5)	15 (6.4)	24 (10.7)	24 (11.9)		75 (8.5)	14 (11.3)	
Katılıyorum	315 (91)	214 (91.5)	196 (87.1)	174 (86.6)		792 (89.8)	107 (86.3)	
Ekip arkadaşlarımdan yardım istemenin benim için zor olacağını düşünürüm.								
Katılmıyorum	289 (83.5)	188 (80.3)	189 (84)	164 (81.6)	0.947	745 (84.5)	85 (68.5)*	<0.001
Kararsızım	39 (11.3)	31 (13.2)	23 (10.2)	25 (12.4)		97 (11)	21 (16.9)	
Katılıyorum	18 (5.2)	15 (6.4)	13 (5.8)	12 (6)		40 (4.5)	18 (14.5)*	

Mesleğimi bırakmak isteyeceğimi düşünürüm.

Katılmıyorum	303 (87.6) ^{b, c, d}	191 (81.6)	169 (75.1)	156 (77.6)	0.001	754 (85.5)	65 (52.4)*	<0.001
Kararsızım	34 (9.8) ^{b, c}	38 (16.2)	44 (19.6)	30 (14.9)		111 (12.6)	35 (28.2)*	
Katılıyorum	9 (2.6)	5 (2.1)	12 (5.3)	15 (7.5) ^{a, b}		17 (1.9)	24 (19.4)*	

Ölü doğum ile karşılaşma sırasında nasıl davranırsınız?**Ölü doğumların canlı doğumlardan farklı olmadığını düşünürüm.**

Katılmıyorum	152 (43.9) ^{c, d}	112 (47.9)	118 (52.4)	111 (55.2)	0.039	432 (49)	61 (49.2)	0.777
Kararsızım	100 (28.9)	70 (29.9)	70 (31.1)	50 (24.9)		257 (29.1)	33 (26.6)	
Katılıyorum	94 (27.2) ^c	52 (22.2)	37 (16.4)	40 (19.9)		193 (21.9)	30 (24.2)	

Ölü doğum ile karşılaştığım an olay yerini terk etmek isteyeceğimi düşünürüm.

Katılmıyorum	249 (72)	155 (66.2)	150 (66.7)	143 (71.1)	0.335	630 (71.4)	67 (54)*	<0.001
Kararsızım	65 (18.8)	47 (20.1)	43 (19.1)	30 (14.9)		154 (17.5)	31 (25)*	
Katılıyorum	32 (9.2)	32 (13.7)	32 (14.2)	28 (13.9)		98 (11.1)	26 (21)*	

Ölü doğumların mesleğimin bir parçası olduğunu düşünüp profesyonel davranmaya devam ederim.

Katılmıyorum	14 (4)	7 (3) ^{a, c}	18 (8)	10 (5)	0.019	37 (4.2)	12 (9.7)*	<0.001
Kararsızım	51 (14.7) ^{b, c}	51 (21.8)	50 (22.2)	34 (16.9)		141 (16)	45 (36.3)*	
Katılıyorum	281 (81.2) ^c	176 (75.2)	157 (69.8)	157 (78.1)		704 (79.8)	67 (54)*	

Ölü doğum ile karşılaştıktan sonra nasıl düşünürsünüz?**Olumsuz etkisinden çıkamayacağımı düşünürüm.**

Katılmıyorum	207 (59.8) ^c	131 (56)	110 (48.9)	114 (56.7)	0.019	510 (57.8)	52 (41.9)*	0.003
Kararsızım	108 (31.2)	62 (26.5)	77 (34.2)	59 (29.4)		259 (29.4)	47 (37.9)	
Katılıyorum	31 (9) ^{b, c}	41 (17.5)	38 (16.9)	28 (13.9)		113 (12.8)	25 (20.2)*	

Annenin doğum sonu bakımını iyi yönetemeyeceğimi düşünürüm.

Katılmıyorum	246 (71.1) ^{b, c, d}	136 (58.1)	129 (57.3)	106 (52.7)	<0.001	557 (63.2)	60 (48.4)*	0.006
Kararsızım	35 (10.1) ^{b, c, d}	45 (19.2)	50 (22.2)	40 (19.9)		144 (16.3)	26 (21)	
Katılıyorum	65 (18.8) ^d	53 (22.6)	46 (20.4)	55 (27.4)		181 (20.5)	38 (30.6)*	

Klinik uygulama becerilerimi geliştireceğini düşünürüm.

Katılmıyorum	11 (3.2)	12 (5.1)	14 (6.2)	7 (3.5)	0.133	36 (4.1)	8 (6.5)	0.026
Kararsızım	58 (16.8)	36 (15.4)	52 (23.1)	39 (19.4)		153 (17.3)	32 (25.8)*	
Katılıyorum	277 (80.1)	186 (79.5)	159 (70.7)	155 (77.1)		693 (78.6)	84 (67.7)*	

Karşılaştığım ölü doğumların mesleki aidiyetlik duygularımı güçlendireceğini düşünürüm.

Katılmıyorum	18 (5.2) ^c	20 (8.5)	22 (9.8)	16 (8)	0.011	57 (6.5)	19 (15.3)*	<0.001
Kararsızım	87 (25.1) ^{b, c, d}	79 (33.8)	76 (33.8)	71 (35.3)		257 (29.1)	56 (45.2)*	
Katılıyorum	241 (69.7) ^{b, c, d}	135 (57.7)	127 (56.4)	114 (56.7)		568 (64.4)	49 (39.5)*	

Mezuniyetten sonra mesleki bilgi ve becerimin yeterli olacağını düşünürüm.

Katılmıyorum	38 (11) ^{c, d}	28 (12) ^c	42 (18.7)	36 (17.9)	<0.001	114 (12.9)	30 (24.2)*	<0.001
Kararsızım	86 (24.9) ^{c, d}	75 (32.1)	77 (34.2)	72 (35.8)		259 (29.4)	51 (41.1)*	
Katılıyorum	222 (64.2) ^{b, c, d}	131 (56) ^d	106 (47.1)	93 (46.3)		509 (57.7)	43 (34.7)*	

Eğitim aldığım süreçte kadavra görmem ölüm doğumlara karşı farkındalığımı olumlu yönde etkileyeceğini düşünürüm

Katılmıyorum	16 (4.6)	11 (4.7)	26 (11.6) ^{a, b}	16 (8)	<0.001	61 (6.9)	8 (6.5)	0.068
Kararsızım	41 (11.8) ^{c, d}	30 (12.8) ^{c, d}	45 (20)	54 (26.9)		140 (15.9)	30 (24.2)	
Katılıyorum	289 (83.5) ^{c, d}	193 (82.5) ^c	154 (68.4)	131 (65.2)		681 (77.2)	86 (69.4)	

İstatistiksel olarak anlamlı farklılık gösteren sınıf düzeyleri a, b, c, d indisleri ile gösterilmiştir (1. Sınıf: a, 2. Sınıf: b, 3. Sınıf: c, 4. Sınıf: d).

*: Ebelik bölüm memnuniyeti, Çevresinde ölüm doğum olup olmaması, Eğitim süresince ölüm doğumla karşılaşp karşılaşmama durumu “Evet” olanların “Hayır” olanlara göre istatistiksel anlamlılığını temsil etmektedir.

Tablo 2: Öğrencilerin aile, akraba ve arkadaş çevresinde ölüm doğum ile karşılaşma deneyimleri ve eğitim süreçlerinde ölüm doğumla ilgili karşılaştıkları durumlara göre farkındalık düzeylerini tanımlayan ve karşılaştıran tablo

	Çevresinde ölüm doğum olup olmama			Eğitim süresince ölüm doğumla karşılaşp karşılaşmama		
	Evet n=733 n (%)	Hayır n=273 n (%)	p	Evet n=847 n (%)	Hayır n=159 n (%)	p
Ölüm doğum ile karşılaşma düşüncesi size ne hissettirir?						
Sakin kalacağımı düşünürüm.						
Katılmıyorum	172 (23.5)	46 (16.8)*	0.016	199 (23.5)	19 (11.9)*	<0.001
Kararsızım	320 (43.7)	114 (41.8)		383 (45.2)	51 (32.1)*	
Katılıyorum	241 (32.9)	113 (41.4)*		265 (31.3)	89 (56)*	
Korkmayacağımı düşünürüm.						
Katılmıyorum	217 (29.6)	59 (21.6)*	0.001	240 (28.3)	36 (22.6)	0.001
Kararsızım	264 (36)	85 (31.1)		307 (36.2)	42 (26.4)*	
Katılıyorum	252 (34.4)	129 (47.3)*		300 (35.4)	81 (50.9)*	
Sadece negatif duygular hissedeceğimi düşünürüm. (Korku, öfke, utanç, suçluluk, huzursuzluk)						
Katılmıyorum	230 (31.4)	96 (35.2)	0.440	268 (31.6)	58 (36.5)	0.326
Kararsızım	246 (33.6)	82 (30)		275 (32.5)	53 (33.3)	
Katılıyorum	257 (35.1)	95 (34.8)		304 (35.9)	48 (30.2)	
Anne ile empati kuracağımı düşünürüm.						
Katılmıyorum	12 (1.6)	6 (2.2)	0.111	12 (1.4)	6 (3.8)*	0.020
Kararsızım	73 (10)	16 (5.9)		69 (8.1)	20 (12.6)	
Katılıyorum	648 (88.4)	251 (91.9)		766 (90.4)	133 (83.6)*	
Ekip arkadaşlarımdan yardım istemenin benim için zor olacağını düşünürüm.						
Katılmıyorum	605 (82.5)	225 (82.4)	0.997	704 (83.1)	126 (79.2)	0.323
Kararsızım	86 (11.7)	32 (11.7)		98 (11.6)	20 (12.6)	
Katılıyorum	42 (5.7)	16 (5.9)		45 (5.3)	13 (8.2)	
Mesleğimi bırakmak isteyeceğimi düşünürüm.						
Katılmıyorum	603 (82.3)	216 (79.1)	0.512	689 (81.3)	130 (81.8)	0.006
Kararsızım	102 (13.9)	44 (16.1)		130 (15.3)	16 (10.1)	
Katılıyorum	28 (3.8)	13 (4.8)		28 (3.3)	13 (8.2)*	
Ölüm doğum ile karşılaşma sırasında nasıl davranırsınız?						
Ölüm doğumların canlı doğumlardan farklı olmadığını düşünürüm.						
Katılmıyorum	348 (47.5)	145 (53.1)	0.282	417 (49.2)	76 (47.8)	0.832
Kararsızım	218 (29.7)	72 (26.4)		241 (28.5)	49 (30.8)	
Katılıyorum	167 (22.8)	56 (20.5)		189 (22.3)	34 (21.4)	

Ölü doğum ile karşılaştığım an olay yerini terk etmek isteyeceğimi düşünürüm.

Katılmıyorum	496 (67.7)	201 (73.6)	0.164	582 (68.7)	115 (72.3)	0.043
Kararsızım	144 (19.6)	41 (15)		166 (19.6)	19 (11.9)*	
Katılıyorum	93 (12.7)	31 (11.4)		99 (11.7)	25 (15.7)	

Ölü doğumların mesleğimin bir parçası olduğunu düşünüp profesyonel davranmaya devam ederim.

Katılmıyorum	40 (5.5)	9 (3.3)	0.364	45 (5.3)	4 (2.5)	0.126
Kararsızım	134 (18.3)	52 (19)		162 (19.1)	24 (15.1)	
Katılıyorum	559 (76.3)	212 (77.7)		640 (75.6)	131 (82.4)	

Ölü doğum ile karşılaştıktan sonra nasıl düşünürsünüz?**Olumsuz etkisinden çıkamayacağımı düşünürüm.**

Katılmıyorum	398 (54.3)	164 (60.1)	0.201	467 (55.1)	95 (59.7)	0.487
Kararsızım	234 (31.9)	72 (26.4)		260 (30.7)	46 (28.9)	
Katılıyorum	101 (13.8)	37 (13.6)		120 (14.2)	18 (11.3)	

Annenin doğum sonu bakımını iyi yönetemeyeceğimi düşünürüm.

Katılmıyorum	446 (60.8)	171 (62.6)	0.384	528 (62.3)	89 (56)	0.245
Kararsızım	131 (17.9)	39 (14.3)		142 (16.8)	28 (17.6)	
Katılıyorum	156 (21.3)	63 (23.1)		177 (20.9)	42 (26.4)	

Klinik uygulama becerilerimi geliştireceğini düşünürüm.

Katılmıyorum	40 (5.5)	4 (1.5)*	0.005	38 (4.5)	6 (3.8)	0.780
Kararsızım	143 (19.5)	42 (15.4)		153 (18.1)	32 (20.1)	
Katılıyorum	550 (75)	227 (83.2)*		656 (77.4)	121 (76.1)	

Karşılaştığım ölü doğumların mesleki aidiyetlik duygularımı güçlendireceğini düşünürüm.

Katılmıyorum	57 (7.8)	19 (7)	0.843	67 (7.9)	9 (5.7)	0.494
Kararsızım	230 (31.4)	83 (30.4)		266 (31.4)	47 (29.6)	
Katılıyorum	446 (60.8)	171 (62.6)		514 (60.7)	103 (64.8)	

Mezuniyetten sonra mesleki bilgi ve becerimin yeterli olacağını düşünürüm.

Katılmıyorum	98 (13.4)	46 (16.8)	0.285	118 (13.9)	26 (16.4)	0.353
Kararsızım	233 (31.8)	77 (28.2)		256 (30.2)	54 (34)	
Katılıyorum	402 (54.8)	150 (54.9)		473 (55.8)	79 (49.7)	

Eğitim aldığım süreçte kadavra görmenin ölü doğumlara karşı farkındalığımı olumlu yönde etkileyeceğini düşünürüm

Katılmıyorum	53 (7.2)	16 (5.9)	0.722	57 (6.7)	12 (7.5)	0.008
Kararsızım	122 (16.6)	48 (17.6)		130 (15.3)	40 (25.2)*	
Katılıyorum	558 (76.1)	209 (76.6)		660 (77.9)	107 (67.3)*	

İstatistiksel olarak anlamlı farklılık gösteren sınıf düzeyleri a, b, c, d indisleri ile gösterilmiştir (1. Sınıf: a, 2. Sınıf: b, 3. Sınıf: c, 4. Sınıf: d).

*: Ebelik bölüm memnuniyeti, Çevresinde ölü doğum olup olmaması, Eğitim süresince ölü doğumla karşılaşp karşılaşmama durumu "Evet" olanların "Hayır" olanlara göre istatistiksel anlamlılığını temsil etmektedir.

Tartışma

Bu çalışmada, ebelik öğrencilerinin lisans sınıf düzeylerinin, eğitim süreçlerinden duydukları memnuniyetin, motivasyonlarının ve daha önce ölü doğumla karşılaşma deneyimi yaşayıp yaşamadıklarının, ölü doğum farkındalığı ve perinatal yas süreci üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Ölü doğum düşüncesi, derin bir hüznün ve kaygı yaratarak ebeveynler üzerinde güçlü psikolojik ve duygusal etkiler bırakabilir. Gelecekte bu süreci yönetecek ebelik öğrencileri açısından değerlendirildiğinde, "Ölü doğum ile karşılaşma düşüncesi size ne hissettirir?" sorusuna verilen yanıtlar, öğrencilerin eğitim süreçleri ve deneyimleriyle ilişkili önemli farklılıklar göstermektedir. "Sakin kalacağımı düşünürüm" ifadesine, bölüm memnuniyeti düşük olan, çevresinde ölü doğum deneyimi bulunan ve eğitimleri süresince ölü doğum vakası

ile karşılaşmış öğrencilerin daha düşük oranda katıldığı belirlenmiştir. Eğitim sürecinde ölü doğum deneyimi olan öğrenciler arasında kararsız kalanların oranı yüksekken, bu düşünceye katılanların oranı daha düşüktür.

Benzer şekilde, “Korkmayacağımı düşünürüm” ifadesine, çevresinde ölü doğum deneyimi bulunan öğrencilerin düşük oranda katıldığı; eğitim sürecinde ölü doğumla karşılaşan öğrenciler arasında ise kararsız olanların oranının yüksek, katılanların oranının ise düşük olduğu görülmüştür. Öte yandan, “Sadece negatif duygular hissedeceğimi düşünürüm (korku, öfke, utanç, suçluluk, huzursuzluk)” ifadesine verilen yanıtlar incelendiğinde, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. “Anne ile empati kuracağımı düşünürüm” ifadesine, eğitim sürecinde ölü doğumla karşılaşmış öğrencilerin yüksek oranda katıldığı, düşük oranda katılmadığı gözlemlenmiştir. “Ekip arkadaşlarımdan yardım istemenin benim için zor olacağını düşünürüm” ifadesine ise bölüm memnuniyeti düşük olan öğrencilerin anlamlı derecede yüksek oranda katıldığı belirlenmiştir. Ayrıca, “Mesleğimi bırakmak isteyeceğimi düşünürüm” ifadesine katılmayan 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin oranının, 1. sınıf öğrencilerine kıyasla anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, bu ifadeye “Kararsızım” yanıtı veren 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin oranının, 1. sınıf öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak, bu ifadeye katılan 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin oranının, 4. sınıf öğrencilerine kıyasla anlamlı derecede düşük olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular, ebelik öğrencilerinin ölü doğumla karşılaşma düşüncesine yönelik duygusal ve psikolojik tepkilerinin, eğitim süreçleri, çevresel deneyimleri ve bölüm memnuniyeti gibi faktörlerden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle ölü doğumu bizzat deneyimlemiş ya da çevresinde böyle bir vaka ile karşılaşmış öğrencilerin, bu duruma karşı daha temkinli ve duygusal açıdan daha hassas bir yaklaşım sergilediği görülmüştür. Dikkat çekici bir şekilde, üst sınıf öğrencilerinin ölü doğumla karşılaşma olasılığı karşısında mesleği bırakma eğilimlerinin daha yüksek olması, artan mesleki deneyim ve sorumluluklarla ilişkili olabileceği düşünüldü. Eğitim sürecinde ölü doğum deneyimi olan öğrencilerin, anne ile empati kurma düzeylerinin yüksek olması, bu öğrencilerin yaşayacağı stresin de üst düzeyde olabileceğini göstermektedir. Yaslı ebeveynlere bakım sağlamak oldukça stresli bir süreç olduğundan, perinatal kayıpların duygusal etkileri ele alınmalı; öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirmeye yönelik stratejiler uygulanarak psikolojik dayanıklılıklarının artırılması önerilmektedir.²² Klinik uygulamalar sırasında öğrencilerin yoğun stres ve kaygı yaşamaları, edindikleri bilgileri pratiğe dökmeye zorlanmalarına, hata yapma korkusuna ve mesleki yetersizlik hissine yol açtığı bildirilmiştir.²³ Genel olarak, bu bulgular ebelik öğrencilerinin mesleki hazırlık süreçlerinde psikolojik destek ve deneyim paylaşımına yönelik yapılandırılmış programların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

“Ölü doğum ile karşılaşma sırasında nasıl davranırsınız?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, “Ölü doğumların, canlı doğumlardan bir farkı olmadığını düşünüyorum” ifadesine 1. sınıf öğrencilerinin, 3. ve 4. sınıf öğrencilere kıyasla anlamlı derecede düşük oranda katılmadığı, ancak bu ifadeye katılan 1. sınıf öğrencilerinin oranının, 3. sınıf öğrencilerine kıyasla anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. “Ölü doğum ile karşılaştığım an olay yerini terk etmek isteyeceğimi düşünürüm.” ifadesine yönelik olarak, ebelik bölümünden memnun olan öğrencilerin ve eğitim süreçlerinde ölü doğum deneyimi yaşamamış öğrencilerin, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde bu ifadeye katılmadıkları görülmektedir. Literatürde, öğrencilerin ölü doğum yönetiminde yer aldıklarında sıklıkla duygusal travma yaşadıkları ve yetersiz eğitim ile destek nedeniyle kendilerini bu süreçte hazırlıksız hissettikleri bildirilmektedir. Bunun yanı sıra, perinatal kayıpla ilgili önemli süreçlerden dışlanmaları, özgüvenlerini zedeleyerek tükenmişlik ve merhamet yorgunluğu risklerini artırabilmektedir.¹⁴ “Ölü doğumların mesleğimin bir parçası olduğunu düşünüp profesyonel davranmaya devam ederim.” ifadesine ise tüm lisans seviyelerindeki öğrencilerin büyük çoğunluğunun katıldığı gözlemlenmiştir. Özellikle eğitim süreçlerinden memnun olan öğrencilerin bu

ifadeye daha yüksek oranda katılması, mesleki gelişim sürecinde memnuniyetin ve farkındalığın artışına işaret etmektedir. Bu bulgular, öğrencilerin lisans seviyeleri ilerledikçe, ölü doğum gibi hassas konulara ilişkin deneyimlerinin ve bakış açılarının değiştiğini göstermektedir. Üst sınıf öğrencilerinin, önceki klinik deneyimleri nedeniyle ölü doğum farkındalıklarının arttığı ve bu süreçleri yönetme konusunda daha bilinçli hale geldikleri düşünülebilir. Bununla birlikte, pek çok öğrenci “kararsızım” yanıtını vererek, ölü doğumla karşılaştıklarında nasıl bir tutum sergileyecekleri konusunda belirsizlik yaşadıklarını ifade etmektedir. Ölü doğumla karşılaştıklarında olay yerini terk etmek istemeyen öğrenciler arasında, özellikle eğitimlerinden memnun olanların, bu tür durumlar karşısında daha yüksek duygusal dayanıklılık sergiledikleri ve mesleki görevlerine daha güçlü bir bağlılık gösterdikleri anlaşılmaktadır. Ebelik eğitimi sırasında ölü doğum deneyimi yaşamamış öğrencilerin, bu ifadeye katılmamaları ise bu tür olaylarla yüzleşmekten çekindiklerini veya nasıl bir tepki vereceklerinden emin olmadıklarını düşündürülebilir. Shen ve ark.’nın çalışmasında, ebelik öğrencileri, fetal kayıpların yaşandığı kritik süreçlerden dışlanmalarının özgüvenlerini zedelediğini ve bunun tükenmişlik ile şefkat yorgunluğu risklerini artırdığını ifade etmişlerdir.²⁴ Ayrıca, fetal ölüm vakalarına sıkça maruz kalan ebelerin, derin üzüntü ve kendinden şüphe duyduklarını bildirdikleri, bu durumun tükenmişlik riski oluşturabileceği ve hatta mesleği bırakma noktasına gelebilecekleri belirtilmiştir.²⁵

“Ölü doğum ile karşılaştıktan sonra nasıl düşünürsünüz?” sorusuna “Olumsuz etkisinden çıkamayacağımı düşünürüm.” ifadesine katılmayan 1. sınıf öğrencilerinin oranı, 3. sınıf öğrencilerine kıyasla anlamlı derecede yüksek bulunurken, bu ifadeye katılan 1. sınıf öğrencilerinin oranı ise 2. ve 3. sınıf öğrencilerine göre anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Bölüm memnuniyeti olmayan öğrenciler arasında bu ifadeye katılmayanların oranı anlamlı derecede düşük, katılanların oranı ise anlamlı derecede yüksek tespit edilmiştir. “Annenin doğum sonu bakımını iyi yönetemeyeceğimi düşünürüm.” ifadesine “Katılmıyorum” diyen 1. sınıf öğrencilerinin oranı, 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Öte yandan, “Katılıyorum” yanıtını verenler arasında 4. sınıf öğrencilerinin oranının, 1. sınıf öğrencilerine kıyasla anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bölümden memnun olmayan öğrenciler arasında “Katılmıyorum” diyenlerin oranı anlamlı derecede düşük, “Katılıyorum” diyenlerin oranı ise anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bu bulgular, üst sınıf öğrencilerinde ve mesleki aidiyet hissetmeyen öğrencilerde doğum sonu bakım ve perinatal yas süreçlerini yönetebilme motivasyonunun düşük olduğunu göstermektedir. Yapılan araştırmalarda, yas sürecinde ebeveynlere bakım vermenin hemşireler ve ebeler için yoğun bir stres kaynağı olduğu belirlenmiştir. Hemşire ve ebelerin bu süreçte keder, tükenmişlik, ikincil travmatik stres, suçluluk, korku, öfke ve diğer olumsuz duygular yaşadıkları ortaya konmuştur. Bu duygusal yük, bakım sürecinde sağlık profesyonelleri üzerinde ciddi bir psikolojik baskı oluşturabilmektedir.²² Öğrencilerin büyük çoğunluğu “Klinik uygulama becerilerimi geliştireceğini düşünürüm.” ifadesine katılarak, bu tür deneyimleri mesleki gelişim fırsatı olarak değerlendirmekte ve profesyonel becerilerini artıracığına inandıklarını ifade etmektedir. Bu bulgu, literatürde belirtilen perinatal yas bakımı eğitim programlarının hemşirelerin ve ebelerin perinatal yas sürecine hazırlanmasında olumlu etkiler sağladığını desteklemektedir.

²² “Karşılaştığım ölü doğumların mesleki aidiyetlik duygularımı güçlendireceğini düşünürüm.” ifadesine kararsız kalan öğrenciler arasında 1. sınıf öğrencilerinin oranı, diğer sınıflara göre anlamlı derecede düşük bulunurken, katıldığını belirten öğrenciler arasında 1. sınıf öğrencilerinin oranının diğer sınıflara göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. “Mezuniyetten sonra mesleki bilgi ve becerimin yeterli olacağını düşünürüm.” ifadesine “Katılmıyorum” diyen 1. sınıf öğrencilerinin oranı, 3. ve 4. sınıf öğrencilerine kıyasla anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Kararsız kalan öğrenciler arasında da 1. sınıf öğrencilerinin oranı, 3. ve 4. sınıflara kıyasla anlamlı derecede düşük bulunmuştur. “Katılıyorum” diyen öğrenciler arasında ise 1. sınıf öğrencilerinin oranının diğer sınıflara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bölümden memnun olmayan öğrenciler arasında “Katılmıyorum” ve “Kararsızım” diyenlerin

oranı anlamlı derecede yüksek, “Katılıyorum” diyenlerin oranı ise anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Bu sonuçlar, öğrencilerin mesleki aidiyet ve yeterlilik duygularının sınıf seviyeleri ile birlikte arttığını ve ebelik bölümünde eğitim almaktan memnun olan öğrencilerin mesleklerine karşı daha güçlü bir bağlılık hissettiklerini göstermektedir.

Ebelik eğitimi ve ders kitaplarının büyük ölçüde normal veya yüksek riskli doğumlara odaklandığı, ancak perinatal kayıp ve ailelerin yas sürecinin yönetimine ilişkin yeterli pratik bilgiye yer vermediği görülmektedir. Çoğu ebelik öğrencisinin, klinik uygulamaya başlamadan önce ölümle ilgili çok az deneyime sahip olması ve fetal kayıp yaşayan ebeveynleri yas sürecinde yönlendirme konusunda gerekli becerilerden yoksun olması, öğrencileri bu süreçlere karşı daha savunmasız hale getirmektedir.¹⁴ Bu çalışmadan elde edilen bulgular, öğrencilerin bu konuda kaygı taşıdıklarını ancak öğrenmeye ve deneyim kazanmaya açık olduklarını göstermektedir. Bu nedenle, öğrencilere ölü doğum ve perinatal yas sürecini yönetebilme eğitimleri verilmelidir. Klinikte uygulama öncesinde simülasyon teknikleri ile desteklenen öğretim alanlarının kullanılması, öğrencilerin kendilerini klinik deneyime daha hazır hissetmelerini sağlayarak mesleki özgüven kazanmalarına yardımcı olabilir. Laboratuvar ortamında deneyim kazanmaları, ölü doğumlara karşı geliştirdikleri olumsuz tutumların değişmesine katkı sunabilir.²¹ Senaryo çalışmaları ve rol yapma yoluyla gerçekleştirilen simülasyonlar, ebelik eğitimi içinde yaygın olarak kullanılmakta ve öğrencilerin bu özel duruma erken maruz kalmalarını sağlayarak süreci daha bilinçli yönetmelerine yardımcı olmaktadır.²⁶ Ölü doğan bebeklere, yaşayan bebeklere gösterilen özenin aynısının gösterilmesi, bebeklere isimleriyle hitap edilmesi, bebekle konuşulması ve giydirilmesi gibi basit ancak etkili eylemlerin, ebeveynlere ve bebeklere saygı göstermek açısından önemli olduğu bildirilmiştir.²⁷ Bunun yanı sıra, çevrimiçi ölü doğum hikayelerinin paylaşılması, obstetrik bakım süreçlerinin nasıl iyileştirilebileceğine dair önemli içgörüler sunabileceğini göstermektedir.²⁸ Bu tür yaklaşımlar desteklenerek, uluslararası kılavuzlar ve standartlar eğitim programlarına entegre edilebilir.²⁷

“Eğitim aldığım süreçte kadavra görmenin ölü doğumlara karşı farkındalığımı olumlu yönde etkileyeceğini düşünürüm.” ifadesine “Katılmıyorum” diyen 3. sınıf öğrencilerinin oranı, 1. ve 2. sınıf öğrencilerine kıyasla anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Kararsız kalan öğrenciler arasında 4. sınıf öğrencilerinin oranı, diğer sınıflara göre anlamlı derecede yüksekken, “Katılıyorum” diyen öğrenciler arasında ise 1. sınıf öğrencilerinin oranı, 3. ve 4. sınıflara kıyasla anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Eğitim sürecinde ölü doğumla karşılaşan öğrenciler arasında “Kararsızım” diyenlerin oranı anlamlı derecede düşük, “Katılıyorum” diyenlerin oranı ise anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bu bulgular, kadavra görmenin ölü doğum farkındalığına etkisinin öğrenci bakış açısına göre değişebileceğini ve doğrudan deneyimin farkındalık üzerinde önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Anatomi eğitimi sürecinde öğrencilerin kadavra ile teması, hem teorik bilgiyi pekiştirmek hem de klinik deneyime ön hazırlık açısından önemli bir basamak olarak değerlendirilmektedir. Klinik ortamda ölü ile ilk temas, ölümle ilgili duygulara hazırbulunuşluğu ve hasta/hasta yakını ile doğru iletişimi sağlama açısından kritik bir ön mesaj niteliği taşımaktadır.^{29,30} Ebelik öğrencilerinin eğitim süreçlerinde yetişkin ve fetüs kadavra ile temas etmeleri, travmatik ve ölü doğum süreçlerine ilişkin farkındalık geliştirmelerini ve bu süreçleri daha sağlıklı yönetebilmelerini sağlayabilir. Nitekim araştırmalar ebelik öğrencilerinin yüksek oranlarda anatomi ders pratiklerinde kadavra görmeyi talep ettiklerini ortaya koymaktadır.^{31,32} Eğitim süreçlerinde ölüm kavramının etkili bir şekilde ele alınması, sağlık profesyonellerinin bu tür zor durumlarla başa çıkma becerilerini geliştirmelerine ve psikolojik dayanıklılıklarını artırmalarına katkı sağladığı görülmektedir.

Sonuç

Bu çalışma ile öğrencilerin eğitim seviyeleri, eğitim memnuniyeti ve önceki deneyimlerine bağlı olarak ölü doğumlarla ilgili tutumlarının ve başa çıkma stratejilerinin farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Eğitim programlarının bu farklılıkları dikkate alarak, öğrencilerin hem mesleki hem de duygusal gelişimlerini desteklemesi önemlidir. Ölü doğum ve perinatal yas, son derece duygusal süreçler olup, hassas ve empatik bakım gerektirmektedir. Ebelik öğrencileri için, ölü doğumun nedenlerini anlamak, yas sürecini tanımak ve empatik bakım sunabilmek, ailelere en zor anlarında destek olabilmek adına kritik öneme sahiptir. Özellikle ölü doğum travmasından tedirgin olan öğrenci oranının yüksek olması, bu konuda destekleyici eğitim programlarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, öğrencilere yönelik psikolojik destek mekanizmalarının geliştirilmesi ve travmatik deneyimlere karşı başa çıkma becerilerini güçlendiren projelerin hayata geçirilmesi önem taşımaktadır.

Bilgi: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Etik Onay: 2209-A TÜBİTAK Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destek Programı kapsamında, Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı (Tarih: 29/11/2023, No: 2023/819)

Araştırmacı Katkı Oranı Beyanı:

Özlem Elvan: Fikir, tasarım, danışmanlık, veri toplama ve işleme, kaynak taraması, makale yazımı, eleştirel inceleme, kaynaklar.

Betül Yaren Aydoğan: Fikir, tasarım, veri toplama ve işleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı, kaynaklar.

Nihan Özel Erçel: Veri işleme, analiz ve yorum, eleştirel inceleme.

Kaynaklar

1. DiMarco MRNM, et al. Effects of an educational bereavement program on health care professionals' perceptions of perinatal loss. J Contin Educ Nurs 2002;33 (4):180-6.
2. Sereshti M, et al. Mothers' perception of quality of services from health centers after perinatal loss. Electron Physician 2016;8(2).
3. Barfield WD; Committee on Fetus and Newborn. Standard terminology for fetal, infant, and perinatal deaths. Pediatrics 2016;137(5), e20160551. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-0551>.
4. Heazell AEP, Siassakos D, Blencowe H, Burden C, Bhutta ZA, Cacciatore J, Dang N, Das J, Flenady V, Gold KJ, Mensah OK, Millum J, Nuzum D, O'Donoghue K, Redshaw M, Rizvi A, Roberts T, Toyin Saraki HE, Storey C, Wojcieszek AM, Downe S; Lancet Ending Preventable Stillbirths Series study group; Lancet Ending Preventable Stillbirths investigator group. Stillbirths: economic and psychosocial consequences. Lancet 2016;6;387(10018):604-616. doi: 10.1016/S0140-6736(15)00836-3.
5. Türkiye Nüfus Ve Sağlık Araştırması 2018. http://www.Sck.Gov.Tr/Wpcontent/Uploads/2020/08/Tnsa2018_Ana_Rapor.Pdf
6. Hoyert DL, Gregory ECW. Cause of fetal death: data from the fetal death report, 2014. Natl Vital Stat Rep 2016;65(7):1-25.
7. Gregory ECW, Valenzuela CP, Hoyert DL. Fetal mortality: United States, 2020. Natl Vital Stat Rep 2022;71(4):1-19.
8. StatBel. Belgium in Figures. 2023 [cited 2023 Dec 21]. Feto-infant mortality. Available from: <https://statbel.fgov.be/en/themes/population/mortality-life-expectancy-and-causes-death/feto-infant-mortality>
9. The National Health Service (NHS). NHS: Keeping well in pregnancy.2021 [cited 2023 Dec 21]. Reducing the risk of stillbirth. Available from: <https://www.nhs.uk/pregnancy/keeping-well/reducing-the-risk-of-stillbirth/>
10. Gold KJ, et al. Depression and posttraumatic stress symptoms after perinatal loss in a population-based sample. J Womens Health 2015;25(3):263.
11. Al-Maharma DY, et al. Maternal grieving and the perception of and attachment to children born subsequent to a perinatal loss. Infant Ment. Health J 2016;37(4):411-423.
12. Ellis A, et al. Systematic review to understand and improve care after stillbirth: a review of parents' and healthcare professionals' experiences. BMC Pregnancy Childbirth 2016;16 (1):1-19.
13. Claudia R, et al. Stillbirth and perinatal care: are professionals trained to address parents' needs? Midwifery 2018;64:53.

14. McKenna L, Rolls C. Undergraduate midwifery students' first experiences with stillbirth and neonatal death. *Contemp Nurse* 2011;38(1-2):76-83. doi: 10.5172/conu.2011.38.1-2.76. PMID: 21854239.
15. Doherty J, et al. "I'm afraid of upsetting them further": student midwives educational needs in relation to bereavement in the maternity setting. *BMC Pregnancy Childbirth* 2017.
16. Mauri PA, Squillace F. The experience of Italian nurses and midwives in the termination of pregnancy: a qualitative study. *Eur J Contracept Reprod Health Care* 2017;22(3):227-232.
17. Erkal Aksoy Y, Yılmaz S, Uyanık H. Ebelik Öğrencilerinin Klinik Uygulamalardaki Empati Ve Post-Travmatik Stres Düzeyleri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 2021;10(2):94-105. doi: 10.46971/Ausbid.915713
18. Cavanagh SJ, Snape J. Stress in Student Midwives: An Occupational Perspective. *British Journal Of Midwifery* 1997;5(9):528-533.
19. Jimenez C, Navia-Osorio P, Vacas Diaz C. Stress And Health in Novice And Experienced Nursing Students. *Journal Of Advanced Nursing* 2010;66(2):442-455.
20. Ağaçdiken S, Mumcu Boğa N, Özdelikara A. Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Eğitimine Yönelik Yaşadıkları Stres Düzeyinin Belirlenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi* 2016;1(1):25-40 Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Jshs/Issue/24525/259859>
21. Aydın Kartal Y, Yazıcı S. Ebelik Öğrencilerinin İlk Klinik Deneyim Başlangıcı Ve Sonunda Anksiyete Ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri Ve Meslekleri Dergisi* 2017;4(3):190-195. Doi: 10.17681/Hsp.328560
22. Qian J, et al. Preparing nurses and midwives to provide perinatal bereavement care: A systematic scoping review. *Nurse Educ Today* 2021;103:104962. doi: 10.1016/j.nedt.2021.104962. Epub 2021 May 18. PMID: 34052663.
23. Uyar Hazar H, Gültekin S. Ebelik Eğitiminde Simülasyon Kullanımı. *Life Sciences* 2019;14(3):74-83.
24. Shen Q, Liang J, Gao Y. Experience of undergraduate midwifery students faced with perinatal death in clinical practice: A qualitative study. *Nurse Educ Today* 2022;108:105159. doi: 10.1016/j.nedt.2021.105159. Epub 2021 Sep 30. PMID: 34607237.
25. Sheen K, et al. Exposure to traumatic perinatal experiences and posttraumatic stress symptoms in midwives: prevalence and association with burnout. *Int J Nurs Stud* 2015;52 (2):578-587.
26. Doherty J, et al. Student midwives' education needs and their experience of attending a bereavement education workshop. *Br J Midwifery* 2018;26(8):523-531.
27. Boyle FM, et al. Clinical practice guidelines for perinatal bereavement care — an overview. *Women Birth* 2020;33(2):107-110.
28. Geusens F, Bogaerts A, Skalkidou A. 'I had to Educate Myself': A thematic analysis of online stillbirth stories to improve obstetric care. *BJOG* 2024;131(8):1120-1128. doi: 10.1111/1471-0528.17750. Epub 2024 Jan 14. PMID: 38221506.
29. Turhan B, et al. The Opinions Of Medicine Faculty Students About Anatomy Education. *European Journal Of Therapeutics* 2016;22(2): 82-88.
30. Kawashiro Y, et al. Attitudes Of Healthcare Students On Gross Anatomy Laboratory Sessions. *Anat Sci Educ* 2009;2(6):273-9.
31. Mutluay Şd, Açıkgöz Ak. Öğrenci Ebe Ve Hemşirelerin Anatomi Eğitimi Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi Ve Folklorik Tıp Dergisi* 2020;10(2):201-208. Doi: 10.31020/Mutftd.679401.)
32. Elvan Ö, et al. Ebelik Ve Hemşirelik Öğrencilerinin Çevrim İçi Anatomi Eğitimi Hakkındaki Öngörü Ve Deneyimleri. *Mersin Univ Sağlık Bilim Derg* 2021;14(2):320-333.